

Asia: VN/36213/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi yhdyskuntarakentamislainsäädännön eriksi siihen liittyviksi laeiksi

1 luku Yleiset säännökset

Näkemyksenne luvusta 1

On hyvä, että lakiluonnoksessa mainitaan kaikille yhdenvertaiset toimimismahdollisuudet sekä hyvä elinympäristö määritellään sisältämään esteettömyys, turvallisuus ja palvelujen saavutettavuus. Hyvää on myös se, että sosiaalinen kestävyys nähdään kaikille ikä- ja väestöryhmille soveltuvina ympäristöinä. Myös Hulevesiratkaisut kytkeytyvät rakenteisiin, jotka vaikuttavat kulkureittien esteettömyyteen.

On erittäin kannatettavaa, että esteettömyyttä on lakiluonnoksessa haluttu vahvistaa. Tätä ei kuitenkaan erityisesti tarkenneta ja esitys jää yleisen velvoitteen tasolle, mikä voi johtaa siihen, että esteettömyyttä tai sen riittävyyttä tulkitaan hyvin eri tavalla. Hyvää elinympäristöä on täsmennetty kaavojen toteuttamisesta annetun lain (132/1999) tavoitesäännöksissä sekä kaavoituksen sisältövaatimuksia koskevissa säännöksissä, joissa viitataan esteettömyyteen. Olisi kuitenkin hyvä täsmällisemmin normittaa sen toteuttamista. Esteettömyys voi siis jäädä alisteiseksi esimerkiksi taloudelliselle tai kulttuuriselle kestävyydelle. Esimerkiksi yhdenvertaisten toimintamahdollisuuksien toteuttamisen vaadetta loivennetaan lauseella ”ottaen huomioon alueen käyttötarkoitus, topografia ja erityispiirteet”. Käytännössä tällä voidaan legitimoida esteettömyyden sivuuttaminen, sillä muotoilu jättää liikaa harkintavaltaa ja altistaa rakenteelliselle syrjinnälle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lain tavoitteena olisi myös kehittää ja ylläpitää liikkumis- ja kuljetustarpeiden vaatimia toimivia, turvallisia ja kestävästä kehitystä edistäviä liikenneyhteyksiä osana liikennejärjestelmää sekä varmistaa katuverkkojen valtakunnallinen yhtenäisyys ja palvelutaso. Esteettömät matkaketjut ovat tässä olennainen osa ja lakiehdotuksessa olisi tärkeä tuoda ne esille.

On hyvä, että vaikuttamismahdollisuutta alueen kehittämiseen turvataan 1 § 3 momentissa. Osallistumismahdollisuuksien tosiasiallisessa toteutumisessa tulee kuitenkin huomioida saavutettavat osallistumuodot, ml. tiedon saanti eri muodoissa.

4 §:ssä on kannatettava muotoilu siitä, miten kulttuurihistoriaa ja esteettömyyttä ei tule asettaa vastakkain: ”Säännös ei kuitenkaan saisi estää kunnossapidon edellyttämää säännösten mukaista korjaamista tai väliaikaisia toimenpiteitä, kun ne tehtäisiin arvoja turmelematta, eikä esimerkiksi esteettömyyttä koskevien säännösten soveltamista”. Tämä on tärkeä huomio siksi, että historiallista ympäristöä on usein käytetty esteettömyyden esteenä, vaikka tosiasiaassa myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita on menestyksekkäästi tehty esteettömiksi. Olisi kuitenkin hyvä vielä lisätä täsmentävää ohjeistusta, jottei esteettömyys jää alisteiseksi esimerkiksi kaupunkikuvalle.

2 luku Viranomaiset

Näkemyksenne luvusta 2

Esityksessä ei veloiteta kuntaa nimenomaisesti toteuttamaan esteettömyyttä, jolloin sen toteuttaminen todennäköisesti jäädä puutteelliseksi. Kunta voi tällöin myös liian helposti tehdä tulkinnan, että esteettömyyden asiantuntemus on tehtävissä riittävää, vaikkei tosiasiallisesti sitä olisikaan. Lisäksi vammaisten henkilöiden kannalta riski muodostuu 7 §:n osalta esteettömyysosaamisen puutteista ulkoistamistilanteissa: ”Jos kunta siirtäisi tehtävän toteuttamisen toiselle toimijalle, olisi myös tällä oltava tehtävän edellyttämä riittävä asiantuntemus ja kokemus.” Tehtäviä ulkoistaessa tulee varmistaa, että esteettömyys osataan kaikissa tilanteissa ottaa huomioon.

Ympäristöministeriölle tulisi antaa vastuu esteettömyyden valtakunnallisesta ohjauksesta.

3 luku Suunnittelu

Näkemyksenne luvusta 3

On hyvä, että asemakaavasta poikkeamista helpotetaan (9 §). Tämä mahdollistaa esteettömämmät ratkaisut ilman raskasta kaavamutosta. Olisi kuitenkin syytä mainita esteettömyys yhtenä perusteena poikkeamiselle toimivuuden ja turvallisuuden ohella.

On erittäin myönteistä huomata, että 10 §:ssä on mainittu erikseen esteettömyyden edistäminen suunnittelua koskevissa yleisissä vaatimuksissa. 10 § 2 momenttia kosken tarkennus esteettömyyden edistämisestä on erityisen kannatettava. Hyvä, että velvoite esteettömyyden ja käytettävyyden edistämisestä koskisi myös jo rakennetun alueen peruskorjauksen suunnittelua. Esteettömyydestä katsotaan kuitenkin voitavan jokseenkin poiketa joissain tilanteissa (s.58): ”Velvoite olisi rajattu vain muutettavaan alueeseen ja tilanteisiin, jossa esteettömyyden ja käytettävyyden edistäminen olisi

alueen käyttötarkoitus ja ominaisuudet huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Tarkoituksenmukaisuus viittaa käyttötarkoitukseen, hyödyllisyyteen ja taloudellisuuteen. Tarkoituksenmukaisuusarviointi tehtäisiin tapauskohtaisesti ja siihen vaikuttaisivat alueen ominaisuudet, joita ovat esimerkiksi koko, sijainti, maasto, kulttuurihistorialliset arvot ja luontoarvot. Alueen ominaisuudet vaikuttaisivat erityisesti siihen, miten yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää aluetta toteutetaan alueen arvokkaat ominaisuudet säilyttäen”. Luetellut seikat ovat juuri niitä, joihin tyypillisesti vedotaan, kun esteettömyyden edistämistä halutaan rajata. Tästä johtuen esteettömyyden painoarvoa olisi syytä korostaa suhteessa näihin seikkoihin ja avata tarkoituksenmukaisuuden käsitettä tästä näkökulmasta, jotta esteettömyyden veloitetta ei olisi käytännössä niin helppo vesittää.

10 §:n 3 momentissa mainittu kunnossapidettävyyden on tärkeää esteettömyydelle. Olisi tärkeä kuitenkin eksplisiittisesti sanoa asia ja velvoittaa myös tältä kannalta tarkastelemaan kunnossapidettävyyttä (esim. mahdollisuus aurata reitit esteettömiksi).

Hyvä, että pykälän 4 momentin asetuksenantovaltuus mahdollistaisi esteettömyyssäätelyyn kehittämisen tulevaisuudessa YK:n vammaisyleissopimuksen edellyttämällä tavalla.

Yleisen alueen suunnitelma ja selostus (11-13 §) ovat erittäin tärkeitä vammaisten henkilöiden kannalta. Esityksessä on kiitettävästi nostettu esiin esteettömyyden toteutumista ja vaikutusten arviointia eri väestöryhmien kohdalla. 14 §:ssä mainittu koneluettavuuden velvoite puolestaan edistää suunnitelmien saavutettavuutta, mikä on erittäin kannatettava muutos.

15 § on kannatettava ja lisää osallistumismahdollisuuksia. On kuitenkin huomioitava tosiasiallisen osallistumisen mahdollistaminen saavutettavilla ja esteettömillä tavoilla (mm. selkokielliset ja saavutettavat materiaalit, esteetön kuulemistilaisuus). Tieto yleisen alueen suunnitelmista tuleekin saattaa myös vammaisneuvoston tietoon.

17 §:n sisältö puolestaan saattaa asettaa riskin sille, että yleisen alueen esteettömyyskysymykset ovat yhteydessä kaavakysymyksiin ja voivat tällöin jäädä vaille riittävää huomiota. Asianosaiset eivät välttämättä hahmota, että esteettömyysratkaisuista päätetään samassa yhteydessä. Esteettömyys tulisikin nähdä erillisenä veloitteena yhteismenettelyssä, jotta varmistetaan suunnitelmien yhteensopivuudesta myös esteettömyyden kannalta ja jotta jälkikäteisiin muutosprosesseihin ei tarvitsisi ryhtyä.

4 luku Rakentaminen

Näkemyksenne luvusta 4

Esteettömyys ei ole itsenäinen oikeudellinen kriteeri rakentamisvaiheessa

Taloudelliset ja kohtuullisuusarviot voivat käytännössä syrjäyttää esteettömyyden.

18 §:ssä ei erikseen mainita esteettömyyttä normina, jolloin voi olla hyvin tulkinnanvaraista kuuluuko esteettömyys hyvän tavan mukaiseen rakentamiseen. 3 momentissa tulisi mainita esteettömyys turvallisuuden ja toimivuuden lisäksi, jotta peruskorjausten yhteydessä huomioidaan myös esteettömyys.

21 §:n osalta olisi tärkeää kirjata erikseen velvoite huolehtia väliaikaisista esteettömistä reiteistä valmistelevien toimenpiteiden ajaksi.

22 §:n osalta nousee pohdittavaksi riski siitä, että toteuttamisvastuun siirto maanomistajalle tai -haltijalle tosiasiallisesti heikentää mahdollisuuksia huolehtia esteettömyyden toteutumisesta. Tämä mahdollistaa yksityisten toimijoiden esteettömyyden laiminlyöntiä, mikä heikentää osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Yksityisillä toimijoilla ei välttämättä ole samanlaista ymmärrystä esteettömyydestä ja lopputulos ei vastaa kenenkään etuja. Jatkuvasti tulee esille esimerkiksi esteellisiä majoituspalveluja ja tästä kärsii sekä liiketoimija että esteettömiä palveluita tarvitsevat asiakkaat. Tulevaisuudessa kaikkien osallisuuden mahdollistamiseksi myös yksityisiä toimijoita tulee velvoittaa esteettömyyteen. Ratkaisut eivät usein maksa enempää ja ne on helppo toteuttaa rakentamisvaiheessa. Myöhemmin niiden korjaaminen voi tulla hyvin kalliiksi.

Tulisiko katu- ja viheralueiden rakentamiselle asettaa määräaika, esimerkiksi 10 tai 15 vuotta yleisen alueen suunnitelman voimaan tulemisesta? Mitä vaikutuksia, etuja tai haittaa tällä olisi eri osapuolille? Esitysluonnoksessa ei ole asetettu tällaista määräaikaa.

-

5 luku Yleisen alueen käyttöön luovuttaminen ja lakkaaminen

Näkemyksenne luvusta 5

Luovotuskäytäntöjen kohdalla on varmistuttava siitä, että yleiseksi kaduksi tai alueeksi siirretty alue on kaikille käytettävä eli esteetön. Myös väliaikaiseksi tarkoitettut järjestelyt eivät saa estää kaikkien liikkumista.

6 luku Kunnossapito

Näkemyksenne luvusta 6

On hyvä, että käytettävyys on tunnistettu kunnossapidon osaksi. Kuitenkin puutteena voidaan sanoa, että esteettömyyttä jalkakäytävillä ei ole nostettu erikseen esiin tai esteettömien matkaketjujen edistämistä.

30 § 4 mom on kannatettava vammaisten henkilöiden kannalta. Kuitenkin vakavaksi puutteeksi jää se, että esteettömyyden edistäminen rajataan tilanteisiin, joissa se on alueen käyttötarkoitus ja ominaisuudet huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Myös puutteiden korjaamiselle ei ole annettu aikarajaa tai muuta määrettä. Epäselväksi jää kuinka velvoittavana pykälän esteettömyysvaadetta voidaan pitää. Toivottavasti valtioneuvoston asetuksella asiaa täsmennettäisiin.

On hyvä, että kunnossapitosuunnitelma on pakollinen (36 §). Tämä voi parantaa esteettömyyttä ja julkisten tilojen käytettävyttä. On kuitenkin harmillista, että lakiehdotus ei sisällä velvoitetta seurata esteettömyyttä, vaikka kunnossapito on esteettömyyden kannalta keskeistä.

Ilmeisesti yksittäisten maan-/tontinomistajat laiminlyöntiä kunnossapidon osalta ratkotaan 38 §:llä. Tämä on vammaisten henkilöiden kannalta tärkeää, sillä kunnossapidon taso voi alueellisesti vaihdella paljonkin ja siten se muodostaa riskin vammaisten henkilöiden liikkumiselle. Pykälä voi käytännön tasolla olla kuitenkin ongelmallinen, jos tontinomistajille ei ole seuraamuksia laiminlyönnistä. Tulisi pohtia miten näissä ongelmatilanteissa voidaan saada käytännössä yksityinen taho vastaamaan velvoitteistaan mahdollisimman pitkälle, jotta kunnalle ei tule liiaksi velvollisuutta ottaa vastuulleen tontin omistajien lähtökohtaisia tehtäviä. Prosessi vastuunsiirrosta tuskin on kovin nopea ja on vaarana, että käytännössä vastuun siirto tulisi koskemaan todennäköisesti vain kaikkein hankalimpia tapauksia ja keskeisistä alueista. Vammaiset henkilöt liikkuvat kuitenkin kaikkialla, joten priorisaatiota ei voisi tehdä.

7 luku Tekniset verkot

Näkemyksenne luvusta 7

Esityksessä tulee varmistaa, että kulkureitin pysyvät esteettöminä teknistä velvoitteista huolimatta ja niiden sijoitteluun ja asentamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Esim. että kaappeja, luokkuja, kaivoja, jakamoita tai tolppia ei sijoiteta kulkureiteille, suojateiden läheisyyteen tai siten, että ne olisivat esim. näkövammaisten henkilöiden kannalta riskialttiita. Myös kulkureittien leveydestä on huolehdittava, jotta esimerkiksi pyörätuolilla mahtuu ohi ja kääntymään.

Esitysluonnoksen luvussa 7 ehdotetaan säädettäväksi uusi lupamenettely teknisten verkkojen sijoittamiseen kunnan yleiselle alueelle. Tulisiko siirtyä uuteen lupamenettelyyn vai tulisiko teknisten verkkojen sijoittamisesta pysyä nykyisessä kuntakohtaisessa toimintatavassa? Lisätietoa vaihtoehtoista löydätte esitysluonnoksen luvuista 5 ja 7.

Tulisi siirtyä sijoittamislupa

8 luku Työ kadulla ja muulla yleisellä alueella

Näkemyksenne luvusta 8

On hyvä, että 49 §:n 2 momentissa on huomioitu esteettömyys ilmoitusvelvollisuuden yhteydessä. Tässä yhteydessä on huomioitava ilmoituksen saavutettavuudesta huomioiminen. Esteettömyyden velvoitetta tulisi ilmoitusvastuun ohella kuitenkin tarkentaa myös käyttömääräysten osalta (46 §) sekä luvan ehtojen vähimmäissisällöissä (50 §). Tulisi tarkentaa velvoitetta esteettömien reittien toteuttamiseen ja velvoitetta säilyttää työmaa-aikaiset reitit mahdollisimman muuttumattomina, jotta yhdenvertainen liikkuminen mahdollistuu myös poikkeusjärjestelyjen aikana. Työmaan järjestelyjen suunnitteluvaiheessa voidaan parhaiten kiinnittää toteutukseen huomioita myös tältä osin. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota näkövammaisten ja apuvälineitä käyttävien ohjaamista turvallisesti työmaan ohi.

Olisi myös tärkeä korostaa esteettömyysparannuksia, kun työmaa-alueella tehdään ennallistamista. Nyt esityksessä se nähdään vain mahdollisuutena, mutta siihen pitäisi olla vahvempi velvoite. Usein tässä vaiheessa esteettömyyttä edistävät muutokset eivät maksa yhtään enempää, kun maastoa joka tapauksessa muokataan. Eli esimerkiksi tilanne: Jos aiemmin kohdalla on ollut porras ilman luiskaa vierellä, tulee ennallistamisvaiheessa tehdä reitti esteettömäksi.

Esitysluonnoksen luvussa 8 ehdotetaan säädettäväksi nykyisen ilmoitusmenettelyn rinnalle uusi lupamenettely kunnan yleisillä alueilla tapahtuville töille. Lisäksi ehdotetaan annettavaksi kunnalle oikeus laatia yleisiä alueita koskevat käyttömääräykset, oikeus siirtää työn aloitusajankohtaa ja oikeus kieltää työ. Mitä ajatuksia ehdotus herättää? Lisätietoa vaihtoehtoista löydätte esitysluonnoksen luvuista 5 ja 7.

Kynnys kannattaa ehdotusta, sillä lupamenettely mahdollistaisi paremmin myös esteettömyyden huomioinnin yleisillä alueilla tapahtuvien töiden osalta.

9 luku Hulevedet

Näkemyksenne luvusta 9

Huonosti huolehdituista hulevesistä voi olla merkittävää haittaa vammaisille henkilöille. Esimerkiksi vesi jalkakäytävällä voi estää liikkumisen ja kiertoreitin käyttäminen saattaa olla vammaiselle henkilölle mahdotonta. Lisäksi ylimääräiset vedet aiheuttavat liukkaita jäätyessään. Tästä johtuen lukua pitää täsmentää 62 §:n osalta siten, että esteettömyys mainitaan hulevesien hallintasuunnitelman periaatteissa.

10 luku Maksut

Näkemyksenne luvusta 10

-

11 luku Pakkokeinot ja seuraamukset

Näkemyksenne luvusta 11

-

12 luku Erinäisiä säännöksiä

Näkemyksenne luvusta 12

Ymmärrämme sen, että tuomioistuinten valitusprosesseja halutaan keventää ja prosesseja sujuvoittaa. On kuitenkin ongelmallista, jos yleisiä alueita koskevien suunnitelmien valitusoikeus rajataan pois aluetta käyttäviltä ihmisiltä ja järjestöiltä (83 § Valitusoikeus yleisen alueen suunnitelmasta). Mikäli oikeusteitse valittamisen ei katsota olevan mahdollista, tulisi uskottava valitusmahdollisuus riippumattomalla viranomaisella olla mahdollinen. Mikäli prosesseja halutaan nopeuttaa, voidaan aikarajoja tiukentaa.

13 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Näkemyksenne luvusta 13

-

Vaikutusten arviointi

A. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on arvioitu alustavasti yhdyskuntarakentamislain vaikutuksia. Vaikutusten arvioinnin parantamiseksi on tärkeää saada palautetta siitä, miltä osin arvioinnissa on täydennystarpeita.

Millaisena pidätte luonnoksessa esitettyä vaikutusten arviointia kokonaisuutena?

Pääosin onnistuneena

B. Onko jossain vaikutusten arvioinnin osassa erityistä täydentämisen tarvetta?

Kyllä, tarkenna, mitä osaa tai osia vaikutusten arvioinnista tulisi täydentää tai mitä aihetta koskeva puuttuva arviointi lisätä. [Vammaisvaikutusten arviointi on jäänyt syvemmin tekemättä. Esityksessä on hyvin yleisluontoisesti arvioitu esteettömyyden vaikutusta. Kuitenkin tarkempi analyysi on jätetty tekemättä ja ei ole otettu huomioon sitä kuinka monessa kohtaa esteettömyysasiat jätetään valtioneuvoston myöhemmin annettavan asetuksen varaan. Esteettömyyttä on monessa kohtaa tuotu kiitettävästi esille ja siltä osin vaikutusten arviointi on onnistunut. Kuitenkin on tärkeää nostaa esille myös ne puutteet ja mahdolliset tulkintaristiriidat, joita esitys vielä jättää ja joihin on lain toimeenpanossa ja seurannassa kiinnitettävä huomiota.]

C. Mihin itse näette yhdyskuntarakentamislain keskeisimpien vaikutusten kohdistuvan? Miten kuvailisitte keskeisimpiä vaikutuksia?

-

Muita näkemyksiä koko luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Vapaa sana.

Esteettömyyttä on nostettu hyvin esille ja sitä on lähdetty poikkileikkaavasti edistämään. Tällä voi olla suurta kansantaloudellista vaikutusta vuosikymmeniksi eteenpäin, kun ihmiset voivat toimia itsenäisemmin.

Heini Annina
Kynnys ry